

Θέατρο

Θέατρο Τέχνης: Ζάν 'Ανούιγ «'Αντιγόνη».

*Έργο δυνατό, πολυκύμαντο ψυχικά, καθρέφτης της πολυτάραχης και γεμάτης αγωνία εποχής μας. Μεστό και φιλοσοφημένο, ζει και κινείται ανάμεσα σε δυο πόλους, τόν Κρέοντα και την 'Αντιγόνη—πού συγκρούονται μοιραία—για ότι βαθύτερο πιστεύουν. Είναι ο καρπός της ψυχικής αγωνίας ενός ανθρώπου τόν καιρό της κατοχής—του Ζάν 'Ανούιγ.

Μπορεί να μην συμφωνούμε με τη «θέση» του έργου. 'Ο ήρωας πού δεν ξέρει γιατί πεθαίνει, πού πεθαίνει μόνο για να πεθάνει, χωρίς να ξέρει τό γιατί—αυτό και πού τόν κάνει ν' αντιματωπίζεται και να νικά τό φόβο του θανάτου έχει μείνει πίσω—έχει νικηθεί απ' τούς ανθρώπους της εποχής μας. Όμως τό έργο δεν κάνει να είναι έργο τέχνης. 'Ο 'Ανούιγ έχει συλλάβει συναισθηματικά τις πιο λεπτές αποχρώσεις της πάλης του ανθρώπου με τό θάνατο—και τις δίνει μ' όλη την αλήθεια και την τραγικότητά τους.

'Εκείνο πού λείπει απ' τόν 'Ανούιγ, όπως και από τόν Πιραντέλλο, είναι μία βαθύτερη πίστη—αυτή θα τούς βοηθούσε να νοιώσουν τόν άνθρωπο όχι μόνο αναλυτικά, αλλά συνθετικά—σαν ήρωική προσωπικότητα πού μάχεται και πιστεύει. Ίσως τότε να φεγγαν απ' την άπαισιόδοξη και γεμάτη έγωκεντρισμό αντιμετώπιση της ζωής, απ' τόν σκεπτικισμό πού τούς φέρνει στην άμφιβολία και μετά στον μηδενισμό.

'Η 'Αντιγόνη του 'Ανούιγ δεν είναι ούτε έργο αντίστασης, ούτε έργο κλασσικό, με την στενή έννοια. Είναι αναδημιουργία στον αιώνα ζωητικό και γόνιμο πυρήνα της αρχαίας τραγωδίας, της αγωνίας και της ψυχής του σύγχρονου ανθρώπου.

Στην αρχαία τραγωδία, ή 'Αντιγόνη πού θάβει τόν νεκρό αδελφό της, μπορεί να τιμωρείται με θάνατο από τόν άνθρωπινο—μά νικά με την πίστη της στον θεϊκό νόμο—θριαμβεύει.

Στην 'Αντιγόνη του 'Ανούιγ έχουμε τόν άνθρωπο πού επαναστατεί σαν άτομο, γιατί πιστεύει πως αυτός έχει δικιο. 'Ακόμα κι' όταν φτάσει να τού αποκαλύψουν όλη τη βρωμιά πού μπορεί να σκεπάσει ή θυσία του—πάλι προχωρά—από έσωτερική ήθική συνέπεια, από άνθρωπινη πιά επιταγή. Αυτό και τόν κάνει να μπορεί ν' αντισταθεί άφοβα τό θάνατο.

'Ο ψυχολογικός πυρήνας του έργου, άγκαλιάζει τό βασικό πρόβλημα της εποχής μας: τό πρόβλημα του φόβου. Γύρω απ' αυτό πλέκεται τό συναισθηματικό δέσιμο με τόν νεκρό αδελφό, ο «νόμος» της πολιτείας, ο φόβος του θανάτου πού σ' αυτόν σπνρίζεται ο νόμος—και ή δικαίωση του ατόμου πού πιστεύοντας σε κάτι έξω απ' τό ίδιο, θυσιάζεται. Ίδιες πού τότε δικαιώνονται συναισθηματικά, τότε προδίνουν τις προθέσεις τους οιάχνοντας έργο ξεπεσμού και παρακμής.

'Αν δοθίμε προσωπικά τά ψυχολογικά στάδια πού περνά ο Κρέων πριν φτάσει στην άπόφαση του «νομικού» και «κοινωνικού» φόβου, θα δοθίμε πως όλη ή προσπάθεια να «σώσει» την 'Αντιγόνη, κρύβει την άνάγκη να ρίξει την εθύνη για τό φόβο στο ίδιο τό θύμα. Αυτό είναι τό νέο στοιχείο πού προσφέρει ο 'Ανούιγ—και ή εποχή μας—στην άδυσώπητη πάλη ανάμεσα στους δυο αυτούς ήρωες.

Τό έργο είναι πολύπλευρο και είναι δύσκολη μία άνάυσή του χωρίς τόν κίνδυνο να πέσει κανείς σε πλατειασμούς. Όμως υπάρχουν σ' αυτό ψυχολογικά και συναισθηματικά στοιχεία άληθινά αξιόλογα—άφθαστη ποίηση σε κάθε σχεδόν φράση—και πολύ δυνατός εικόνας.

Τό αρχιτεκτονικό δέσιμο του έργου, ή τεχνική του τελειότητα, ή άναγλυφικότητα στους χαρακτήρες—όλα αυτά είναι άντάξια με τό θέμα. Ύπάρχει μία ώριμη θεατρικότητα στην τέχνη του Ζάν 'Α-

νούιγ πού είναι θαυμαστή στην πολυεδρικότητα και τις συνθέσεις της.

Τό «Θέατρο Τέχνης» στην προσπάθειά του να άναποκριθεί στις αξιώσεις του έργου έφτασε τό καλλιτεχνικό επίπεδο των καλύτερων παραστάσεων του. 'Η δις 'Ελλη Λαμπέτη, έδωσε όλη την ευσυνείδηση και τη δύναμη, την πίστη και μαζί την παιδικότητα της 'Αντιγόνης. 'Ο κ. Α. Καλλέργης, έφτασε στις καλλίτερες πραγματοποιήσεις πού μας έχει δώσει ως τό σήμερα τό ταλέντο του. Ένα χαρακτηριστικό «τύπο» δημιουργήσε ο κ. Φωτόπουλος και ο κ. Ν. Τζόγιας έδωσε κάτι άληθινό—έχασε εκείνη την τεχνητή τραγικότητα πού έμπνείει.

'Η όπερητική και λιτή έλληνική μουσική του κ. Μ. Χατζιδάκη—πού τό κύριο της θέμα ξαναγύριζε άκολουθώντας την πνευματική πορεία του έργου, και ή σκηνογραφία του κ. Στεφανέλλη πού κρατήθηκε ανάμεσα στο σύνορο του αρχαίου και του νέου δράματος—πλασίασαν αξία τό έργο. Όμως ο πραγματικός άθλος για τό καλλιτεχνικό επίπεδο της παράστασης νομίζω ότι όφείλεται στον πνευματικό μόχθο και τη δημιουργικότητα του κ. Κούν.

A. M. ΝΟΥΑΡΟΣ